

בענין ריבוי הדרך

ר' מרדכי אלבילה – אברך במלל

גם' בא בתרא דף נט: - משנה - לך בית בחצר אחרת לא יפתחנה לחצר השותפיין, ובגמ' מבואר הטעם מפני רבוי הדרך. ופי' רשב"ם דע"כ גמנים יותר בעלי החצר מתשמשים צנועים. ומקשה הגם' א"ה אםאי שרי לפתח חצר ועליה לבתו דהוי נמי רבוי הדרך? ות"י הגם' Mai חצר שחלקו לשניים. ומאי עליה אפתא"י. ובפי' הרשב"ם ד"ה Mai כתוב... "לא בונה ממש כדקאמרת אלא שחלקו לחצר שלו לשניים" וכו'. מבואר מדבריו דין שום היתר לתוספת בניה או עליה חדשים ו록 במה שקיים יכול לאפשר שניי בתוך ביתו ורבוי דירות. כיוון שמתחלת יכול להכניס דירות בכל שרצו ומתבואר בדבריו שאף תוספת חדר חדש בחצרו ולצרכו לבתו דמבער בטור בשם הרא"ש דרכי לדעת רשב"ם אסור. ולפי' קsha ד"כ לפולוג וליתני בדיא, מדוע המשנה חילקה בין קנה בית בחצר אחרת, הא אפי' חדר שבಚצירו נמי אסור. ונראה דף שזה קשה לפ"י מ"מ פשוט דברי הגם' מוכחה לרשב"ם, וכ"כ הב"ח זול – "הכי נשמע ודאי לפי פשט הלשון Dekamer מאי חצר שחלקו לשניים וכו', דאיינו בונה כלום אלא ש החלק הגובה אבל בגין חדש איינו רשאי. ע"כ. ולכאו', צריך להבין למה אסור לו לבנות ברשותו, והרי זכות זו קיימת מעתה ומה חילוק הנתייבות אוק' ג' לדעת הרא"ש, אבל בשנייהם בתוך החצירו מה הפרש ביניהם. חלק כמו ש החלק הנתייבות אוק' ג' לדעת הרא"ש, אבל בחלוקת הגובה בין החצר ולבת, נראה דהרשב"ם ס"ל דהחצר משועבדת להשמשי הבית, וכך שכטב"ד בדבר זה יש לו רשות שראשי למלאת כל ביתו דירון, דעת כמה שיוכל להשתמש בגבול הבית החצר משועבדת, אבל, מה שיש זכות לבעה"ב בשאר החצר היא זכות נוספת על גבול הבית ולזה לא נשתעבה החצר וכו'ת, מ"ש מבנה שקים ואה"כ רוצה לבנות בארזים רשאי, כיוון שמתחלת יכול לבנות בארזים, ומ"ש דהכא אף שמתחלת היה שלו איינו רשאי.

הנתיבות סע"ק ב' עמד על שאלה זו, וככתב חלק בין אם עשה מעשה שיע' זה מונע את הזכות של השני כמו בחצר דכ"א חשוב בקבינה בכחות ועי' כן מונע את שותפו. מה שא"כ בשקים דלא עשה אכן דבר וכל טענותו אכן לא בונה בארזים דאיינו חזקה חיובית. ולכאו' נראה בפשטות דישנו חילוק גדול ביניהם. בשים קחים הזכות שלו היא לבנות עליה. ואיזה סוג שירצה וא"כ מעתה רצונו היה שקים ועכשו רצונו ארזים, זוחי זכותו, ומتابאר, כיוון דחתם זכותו היא לא זכות נוספת מעצם הדבר, אלא הזכות היא בעצם הדבר, מה שא"כ בנד"ד דרישאי לרבות את הדרך לפי גבולות ביתו הנוכחי, אלא שיש לו זכות נוספת מחו"ז לגבולות ביתו, זכות

פלוגתא בין הר"מ לדרא"ש, דבשותם לכ"ע שרי ובפתחו לכ"ע אסור. ולכאו' צ"ב דברי מրן החזו"א דאף לדבריו עיקר החלוק הוא לא בין בית לחצר, אלא אם פתוחה לחצר או לא, ولو יצירח חדר שהיא לו ג"כ פתח לחצר אסור, ובית שהיא סתום שרי לצרפו. ועוד צ"ב, לפ"ד החזו"א, דהנה ממן השו"ע ק"נ"ד סע"א כתוב ווז"ל "...בד"א שם לקח בית בחצר אחרת אי' לפתחו וכו'. אבל יכול לפותחו לתוך ביתו והוא שיטותם הפתחה שלא בבחצר אחרת" ע"כ וברמ"א כתוב ווז"ל – ויש חולקין דאפי' לתוך ביתו אסור לפותחו". ובצינויים שם "טור בשם הרא"ש". יש להקשות ממן' אם ממן' הבין כשיתט הטור דאי'קא פלוגתא בין הרא"ש ובין הר"מ; א"כ שיטת הר"מ דאף בפתחו שרי והשתוא נכתב ממן דאי'רי דוקא בסתום א"כ אף הרא"ש מודה בסתום, ולמה השיג הרמ"א בשמו לאסור אלא, דמר"ן ס"ל כרמב"ן דאי'רי בסתום, ואף הר"מ לא התיר אלא בסתום, א"כ הרא"ש לא חילק. וממילא, הדברים נוכנים יותר עפי' הנתייבות לדעתה הרא"ש אף בסתום אסור מבית אחר והשתוא מובן הගהתו ש"ע דיש חולקין דאף בסתום אסור והוא דעת הרא"ש.

ובישוב דברי הרא"ש נראה עפ"י מה שכתב הירושלמי הביאו הרשב"א בתשובה סימ' ק"נ"ד (דף הטור כ"ד) שדרך חורבות לבנותו ודרך בתים לבנות עליה, ומסתמא דאף דרך להרחב. מבואר מהירושלמי טכל שדרך העולם כן חשיב כאילו כבר קיים מעכשו, וא"כ י"ל, דהרא"ש ס"ל הכי ומילא נחשב החדר הנוסף או העליה החדשה כאילו כבר קיים, ומתחילה נשתعبد לכך. ולפי"ז א"ש דהחילוק הוא בין בית ובין חדר דרך להרחב את ביתו ולזה נחשב כאילו מתחילה הורחוב, אבל לא מצינו שדרך ל_kvנות בית נסוף ולצרפו לבית, ולפי"ז אף חדר בחצר אחר שרי, כיון שדרך כן. אלא, דקשה לבאר כן משום דהtram היא הרשב"א בשם הירושלמי כדעת האומרים שהופתוח חלון לחורבה יכול למחות בו בעל החורבה אף שעכשו אין חזק דרך לבנות את החורבה, והרי דעת הרא"ש בנד"ז דאי' למחרות, וא"כ י"ל כירושלמי א"כ מטעם זה היה לו למחות? ויש לחלק ביניהם דברמת הרא"ש ס"ל דכailo כבר בניו ומ"מ ס"ל דלענין מהאה לא טוי י"וונ דבפועל אינו מזיק, וכמו שמדובר בלשון השו"ע, ולענין להחזק סאי' במה שכailo בניו וראיה לך' דסבירא בגמ' ק"נ"ג דאם החזק בזיו טפח במשך ד', יש לו אף לרוחב ד', ומיבור הטעם שם כיון דהחילוק במקום חשוב אין מקום חשוב פחות מ"ד אף דהשתא עדין לא החזק במשך ד', אלא כיון שכן הדרך חשוב כאילו כבר קיים. וחוכות זו קיימת מהשתא. דכיוון דהדרך לבנות חשוב כאילו כבר קיים.

שיטת הרמב"ם – בפ"ה הלכה ח', ט' משכניים. כתוב ווז"ל – "א' מן השותפים שלקה בית בחצר אחרת אי' לפותחו לחצר השותפים שלו. אפי' בנה עלייה ע"ג ביתו לא יפתחנה לחצר לפי שמרובה חולק על הטור וס"ל בדעת הרמ"ד לא התיר לצרף בית רק אם סתום הוא. ולרmb"ן לא תהא

כזאת צדדיות שאינה בפועל לא נחשבת כאילו כבר קיימת לנו לא שרי להוסיף דירין אף בחדוד נוסף. ולפי"ז, יש לישב מה שנטקsha הרש"ש עפ"י הרשב"ם דאסר חדר אחר, דהיינו שרי לבנות עליה בתוך ביתו הוא קודם היה אור ולא יכול לדoor באוויר וא"כ הוא כמו חדר אחר, ולאמור לעיל י"ל – זבתוך הבית היו כ skimim וארים דוחזו זכות בעצם הבית ולא זכות נספת, لكن עפ"י, שלא השתמש בזכות זו עדין קיימת מה שא"כ בחדר שזוהי זכות נספת לה לא נשתعبد.

ב. והנה בתוס' ורא"ש מבואר דליך בית בחצר אחר לא יפתח וכו'. היינו אף לביתו עצמו ולמ' לחדר ולכאו', המשמעות הפשטota של המשנה משמע דוקא לחדר, ולמה فهو לפרש דכוונות המשנה לבית ולהוציא מקרה מיידי פשוטו, ונראה דקשייא להו קושית הרmb"ן שהביא הנתייבות עפי"ק א', דמאי רבודתא דלא יפתח מחצר אחרת הרי אסור אף בבית הקיים לפתח פתח, והרmb"ן יש דאי'רי דיש לו פתח אחר ורוצה לסתותמו ולפתחה כנגד החצר האחרת. והנתייבות העמיד באוקימטה, דקנה זכות לפתח ממ' לא יפתח לחצר אחרת, וכל הנני פי' ציריך רק אם הפרש לחצר אחרת פשוטו. אבל, לדברי התוס' "ל דהכוונה עמ'" שלא יגיעו לחצר אחרת, ועצם האסור הוא לבית ולפי"ז لكم' קושית הרmb"ן.

העליה מדברי הרא"ש, לחדר אפשר לצרף לבית אבל אם קנה בית א"י לצרפו לבית בחצר השותפני. ובבואר החלוק מבואר בסמ"ע סימ' ק"נ"ד סע"יק ד', ובנתיבות שם בבי' סע"ג. דההדר שנבנה ע"ג החצר מתחילה נשתعبد לכל מה שיוכל לבנות מתחילה. מה שא"כ בקונה בית בחצר מתחילה לא נשתعبد לך. יש להקשות ע"ז, דיויצה דעתך החלוק בין חדר ובין בית הוא משפטם שהחדר הוא בחציוו שמתחלת היהת משועבדת ואלו בית היה מחוץ לתחום, א"כ החילוק הוא לא בין בית לחדר, אלא בין דבר שנבנה בחציוו למה שנבנה מחוץ לחציוו, ואילו יבנה חדר מחוץ לחציוו לדרא"ש יהא אסור לצרפו מכיוון שלא נשתعبد לך, ולו יציר שיבנה בית בחציוו שרי לצרפו, ובמשנה מבואר שהחילוק הוא בין בית לחדר. וכן הקשה החזון איש ס"מ י"ב, אות ו'. ונשאר בצע"ז. ויעו"י שם בחזו"א דشكיל וטורי בדעת הטור וכותב דאי' כוונות החטור בדעת הרא"ש בית א"י לצרפו אי'רי בסתום את פתח הבית ההוא א"כ אין מקום לחילוק בין קנה בית ובין חדר דבתחוויו נכנס דרך עליו בלבד (ובזה החזיז"א, לא מקבל חילוק הנתייבות) וא"כ אי'רי הטור דבבית ההוא פותח הוא לחצר דהtram אז יובן. לחדר שהוא סגור ואין דרך ליכנס אלא דרך עליו או אין דרך להשכיר ולכן יכול לצרף החדר, מה שא"כ בית שפותחו לחצר היה דרכך למכיר ע"כ אסור לצרפו. ונמצא דלטוטר שהביא דעת הר"מ שחולק ע"ד הרא"ש וס"ל דאף ינית יש לצרף ע"כ אי'רי בפתחו ובכל אופן שרי, דאי' בסתום לא פליג הרא"ש. אמנם הרmb"ן

עליהן את הדרך שהרי היה זהה שכן א' ונעשו לו שכנים הרבה. אבל פותח עלייה בתוך ביתו וכ"ז ובסע' ט', מכאן אתה למד שא' מן השותפין שהביאו אצלו אנשי בית אחר יש לחברו לעכבר עליו מפני שרבה עליו את הדרך, והקושיא בולטה לעין, דבסע' ח' פסק דיכול להוסיף חדרים לביתו, היאך אסיך להוסיף דירות בתוך ביתו עצמו, וכבר השיג עליו הראב"ד. וראיתי לרבי מרכבת המשנה, שכתב להוכחה מדף סא' דאיתא בהכרה הוא חולק ביתו לשנים ורצה לפרש כן בדעת הרם, שודאי אסור להוסיף חדרים וכש"כ לא בתים, כמו שפי' רשב"ם ולא התיר הרם רק לאנשי ביתו. ומלאך, שאין בכלל נוכ' הרם' מי שיפרש כן, בדעת הרם' עוק' לפреш כן דנהנה באמת כך פי' הרשב"ם שם ומ"מ כתוב להdia דורי למלאת כל ביתו אכסנאין, ואף לא מאנשי ביתו ובלחמן', שם הביא דברי מהריל' בן חביב שכתב ב' פי' בדעת הרם'. א' שדעת הרם' שאסיך לצרף בית לתוך ביתו, ודיק לך מדיסים הרם' דשתי לפתחו עלייה וחדר ולא כתוב רבודתא אף בית שרוי. וב' – פי' דהרא"מ ס"ל דאך בית שרוי לצרף לתוך ביתו יוציאו דבריו כדעת הר"ף בפי' הסוגיא חולק ביתו לב', ליד אלא כל שעובר דרך עליו חשיב כחולק ביתו לב', א' כי בתר טעמא ואף בית אחר שיצרנו כין שעובר דרך עליו שרוי, והקשה בדברי הטור שהביא דברי הרא"ש לחולק בין בית לבן חצר ומזה רצה להוכחה דאין למלוד מדרשי עלייה שרוי נמי בית, ולפי מה שנתבאר לעיל דעת הרא"ש שבאמת החילוק הוא בין חדר לבית, כיוון, שדרך בתים להבנות ולבנות עליה ולמן מתחילה חשיב כבר כבוני לנן זוקא חדר שרוי. מה שא"כ בית אחר שאין דרך כזו. ומ"מ, שיטת הרם' לדעת הטור, והחמן. וכטף מ', דאך בית שרוי לצרפו רק שהוסיפו בשם הרמב"ן שיש לסתום פתח הבית כדי שלא יעבור דרך עליו. וכל מה, שהתיר הרם' הוא זוקא בני ביתו, ולזה מותר אף בית אחר, אבל לאכסנאין סובר הרם' דלא הותר אף' לד'יה וכמו שכתב בחל' ט' ובאמת מצינו דהריש"ם חולק ע"ז, וצ"ב במא依 פלגי? והנה בתחילת דברינו ביארנו שיטת הרשב"ם דהוא סובר דהחוור משועבד לשימוש הבית, ולזכוות שמנצאות עכשוין, ויש פרש דהרבמ"ם חולק על הגדרה זו, וס"ל דאין החדר משועבד לשימוש הבית, אלא ל"בני הבית", ומושם כך כל דרך שימוש בני הבית שרוי. ואך להוסיף חדר ואפי' בית אחר כל שהוא נשאר בגדר שימוש בני הבית שרוי, אבל ברגע שימושין דירותים אחרים זהה לא נשתعبد החדר. יש לדיק – מדברי הרם' נכתב על הדין שלא יפתחנה לחצר וז"ל – "שהרי היה זהה שכן א' ונעשו לו שכנים הרבה", ומה רצה הרם' דהשעבוד בחצר השותפין אינה מצד שעבוד לשימוש הבית, אלא לבני הבית והלך אכסנאין שאינם מבני הבית הרי נעשה שכנים הרבה שאינו החדר משועבד להם. אלא, שאכתי תיקשי לדעת הרם' דהרי מלשון המשנה משמע דהחולק בין בית לבן חדר, ואלו לרם' החילוק הוא לגמרו אחר, והכל תלוי אם זה מב'ב, או אכסנאין דב'ב שרוי אף בית אחר ואכסנאין אף תוך ביתו אסר. וצ"ע.